

VEU CATALANA

LLIBERTAT · JUSTICIA SOCIAL · FEDERACIÓ EUROPEA

Any I

Mèxic, D.F., 15 d'octubre del 1958

Núm. 4

UNA TEORIA ENCARA VIGENT

PER DAMUNT de les nostres divergències presents i la diversitat de tàctiques i programes que es donen a conèixer, ens sembla veure-hi bategar el mateix esperit que animava el pensament de la Catalunya del segle XIV. Fou el moment en què Catalunya aconseguia posar en peu unes institucions de govern fortes d'un pensament polític propi que es concretava en la teoria del pactisme: respecte al sobirà respetuós amb les lleis de la terra. Entorn d'aquesta teoria hi havia constituït un organisme dirigent, la Diputació del General, que s'havia definit com entitat nacional «emprant — com fa remarcar un historiador modern — la paraula nació en el mateix sentit que s'hi ha donat en les darreres fases de la Història Moderna». A través de les diverses alternatives en què ens ha col·locat la història, aquesta teoria no s'ha desarmat del pensament de la majoria de catalans, com tampoc no s'ha desarmat la idea que formen una nació. Cada vegada que aquest pacte ha estat trencat, Catalunya ha emprat l'arma de la rebel·lió en defensa dels seus drets i contra aquells que no respectaven la teoria que havia estat establerta. Alguns fets contemporanis de rebel·lia potser no podrien explicar-se si no fos pel camí de la teoria pactista. En un moment determinat, Catalunya, o els dirigents polítics del moment, havien posat la seva confiança en el règim que garantia la vigència d'unes lleis acceptades constitucionalment i es creia escarnida, amb dret a la rebel·lió, quan endevinava l'intent de vulnerar aqueixes lleis i, per tant, de trencar el pacte. No fem més que constatar un fet, però no podríem atorgar un dret a la Catalunya dels segles XIV i XV, i negar-lo a la Catalunya del segle XX, quan tot el pensament de la nostra política ha girat entorn de la teoria pactista, a la qual poden formular objeccions aquells que posseeixin una fórmula millor, però no serà menys cert que la seva existència és evident. Cal tenir present que la rebel·lia ha tingut sempre com objectiu la defensa d'un sentiment de llibertat, mot que si ja entrat el segle XV potser havia perdut el ressò màgic que el feia comú a tothom i que segons fos l'estament que l'emprés equivalia a immunitat i privilegi, entre el patriciat urbà, o igualtat en el bon govern, entre la menestralia, així i tot ha aconseguit arribar als nostres temps amb tot el respecte amb què era venerat fa segles.

Catalunya i els catalans són uns fervents defensors de l'ideal de llibertat i si l'aixecament de 1461 de l'oligarquia pactista contra Joan II tingué una fase que semblava que havia de derivar devers la constitució d'una república aristocràtica, la defensa del mot màgic ha estat consubstancial a la defensa de la idea de república democràtica: Aquella antiga fórmula d'«Imperi i Llibertat» amb què la Catalunya

«FILLS d'una raça dreturera i forta, que unia el Seny a l'ímpetu.» En aquesta gemma, el català de Mallorca Mossèn Costa i Llobera, forjador de joies horacianes, diu més que tot un concirós programa de partit. Tal és el do meravellós dels poetes que tanquen la resplendor eterna de la idea en la perfecció diamantina de la forma ritmada.

«Fills d'una raça dreturera i forta...» Aquest és l'espill i l'arbre geneològic de noblesa catalana. Som una nissaga. Som i serem gent catalana. Quelcom que té arrels còsmiques milenàries en les roques de la nostra terra. Som una anella de la Humanitat forjada en l'enclusa roent i sagnant de la història i tenim una tradició peculiar i faisó pròpia. Som algú, en el món, els catalans. Pocs o molts, podem aixecar el cap entre pars, entre mig dels pobles més dignes del nostre temps.

«Fills d'una raça dreturera i forta.» Dreturera, ço és, que no és retorta, que és franca com la seva parla, que va de dret al fi, que no s'esmuny ni s'arrossega, que no menteix ni és intrigant ni és hipòcrita. Perquè és forta. Ja que la rectitud i la veritat només són atributs dels forts i dels virils. La gent afemellada, acostumada a vincular-se a les fuetades, no pot ésser dreturera ni pagar-se el luxe incomparable de mirar fit a fit la veritat, i dir-la i defensar-la quan calgui i com calgui. Els pobles febles són malalts, potser raquítics per les fams ancestrals i les vergassades seculars. Per això Costa i Llobera, pres del numen, afegeix: «No us resclosiu dins una llar històrica, sense horitzons. Voleu amunt, com l'àguila.»

I explica com l'àguila que es llança a l'espai infinit i capturant la presa se n'assimila les virtuts, per a retornar al niu «de les materns roques», més àguila.

En el vers refulgent, però, hi ha un pretèrit melangiós, inquietant. Diu «unia» el Seny a l'ímpetu. ¿És que ara, de present, no seria capaç d'unir els dos atributs característics?

Enrera el dubte! El Seny és massa cosa nostra. Potser en tenim tant que en fem un vici. Però l'ímpetu tampoc no s'ha perdut. Desde Indibil i Ildaribal fins als almogàvers i fins a la munió de joventuts heroïques que, calladament, sense fatxenderies, ahir mateix regaven amb rius de sang generosa les portes de Madrid, els camps d'Aragó i d'Andalusia, i enrogien les aigües a la batalla de l'Ebre, l'ímpetu de la raça s'ha demostrat sempre que un ideal de llibertat li ha fet bategar el cor.

Tenim un poble amb Seny i amb ímpetu ¿Què cal, doncs, per a reconquerir la llibertat? Recordar, potser, les paraules de Goethe en el *Faust*: «L'acció és fàcil, el pensament difícil, però és més difícil encara ajustar les obres al pensament.»

Tombar una dictadura és fàcil, escrivia el *Times* de Londres fa pocs dies. Però és més difícil bastir una democràcia.

Sí, és més difícil bastir una democràcia moderna, la del regiment del poble pel poble i per al poble. Cal una gent dreturera i forta que uneixi el Seny a l'ímpetu. La veritable democràcia és una flor delicada de la civilització. Com totes les màquines meravelloses i complexes, exigeix bons materials, ajustament perfecte, organització, operaris preparats. Però, tot això ho tenim fonamentalment a Catalunya. El nostre poble és sa, és fort, té tradició. Què manca? Manca que l'acció respongui al pensament. Que el pensament sigui modern, esbatanat a tots els aires, conscient de les circumstàncies, que trobi el lloc, el moment i l'organització dels homes que es llancin a l'acció coordinada, dirigida pel Seny, amb tota la fúria de l'ímpetu.

Fa temps, un almirall japonès demanava a un d'anglès el secret de les seves victòries marítimes. L'anglès va contestar-li: «— És molt senzill. En temps de pau fem plans i exercicis constants de disciplina i coneixement dels mars, dels canons, de les màquines. I quan arriba l'hora del combat, ho oblidem tot, i ens llancem a la barreja com dimonis.»

El canonge de la catalana Seu de Mallorca caplligava la seva horaciana amb aquesta llaçada: «Tal vos somrigui l'ideal, oh joves; unint el Seny a l'ímpetu.»

medieval havia resolt la incorporació d'altres pobles a l'esfera del seu domini polític, ha estat traduïda en els temps moderns per «República i Llibertat». Els catalans no podem concebre llibertat sense república i aquest serà el principi en què es farà forta Catalunya i els catalans en tots els moviments revolucionaris promoguts pel romanticisme polític del segle XIX. Però una república de contingut federal, concepte que havia guanyat — i no deixa de ser important fer-ho constatar — la majoria de l'opinió republicana d'altres terres no catalanes. Pi i Margall dona en *Las Nacionalidades* una interpretació federalista de les Juntes de províncies que es formaren el 1808, «que subsistien — diu — després de

constituïda la Junta Central, que prosiguen formadas después de elegidas las Cortes de Cádiz, en las que tenían representación y asiento, y que no se disuelven ni por las órdenes de la Regencia, ni por la espada del marqués de la Romana y que muestran claramente la tendencia de España a la federación, así como la Junta Central compuesta de dos representantes de cada una de las provincias, no es, en resumen, sino un Consejo Federal». Aquesta asseveració de Pi i Margall, fet i fet, ve confirmada per l'intent federalista de la I República, que potser no deixà molts seguidors fora de Catalunya; però és evident que el corrent federalista havia aconseguit fer forat en extensos sectors de l'opinió republicana.